

Millist õigust kohaldatakse? - Eesti

SISUKORD

- 1 Kehtivate õigusnormide allikad
 - 1.1 Riigi õigusnormid
 - 1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid
 - 1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid
- 2 Kollisiooninormide rakendamine
 - 2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel
 - 2.2 Tagasisaade ja edasiviide
 - 2.3 Kohaldatava õiguse muutumine
 - 2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid
 - 2.5 Välisriigi õiguse tõendamine
- 3 Kollisiooninormid
 - 3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid
 - 3.2 Lepinguvälised kohustused
 - 3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)
 - 3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine
 - 3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe
 - 3.4.2 Lapsendamine
 - 3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus
 - 3.5.1 Abielu
 - 3.5.2 Kooselu ja partnerlus
 - 3.5.3 Lahutus ja lahuselu
 - 3.5.4 Ülalpidamiskohustus
 - 3.6 Abieluvara
 - 3.7 Testamendid ja pärimine
 - 3.8 Kinnisvara
 - 3.9 Maksejõuetus

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Kohaldatava õiguse küsimusi reguleerib peamiselt rahvusvahelise eraõiguse seadus (edaspidi REÕS).

Enne rahvusvahelise eraõiguse seaduse jõustumist 01.07.2002 reguleeris kohaldatava õiguse küsimusi tsiviilseadustiku üldosa seadus, kuid selle asemel kohaldatakse samuti pea kõikidel juhtudel rahvusvahelise eraõiguse seadust vastavalt võlaõigusseaduse, tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja rahvusvahelise eraõiguse seaduse rakendamise seaduse §-le 24.

Arvesse tuleb võtta ka Euroopa Liidu kohaldatava õiguse reeglite prioriteeti siseriikliku õiguse ees ning Eesti Vabariigi põhiseaduse §-st 123 tulenevat põhimõtet, mille kohaselt juhul, kui Eesti seadused või muud aktid on vastuolus Riigikogu poolt ratifitseeritud välislepingutega, kohaldatakse välislepingu sätteid. Samuti on Eesti sõlminud neli õigusabilepingut: Venemaa, Ukraina, Poola ning Läti-Leeduga, kus on reguleeritud ka kohaldatava õiguse küsimusi.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

- Testamendi vormile kohaldatava õiguse konventsioon, alla kirjutatud Haagis 04.10.1961; Lisainfo: <https://www.riigiteataja.ee/akt/78853>.
- Lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventioon, alla kirjutatud Roomas 19.06.1980; Lisainfo leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/1026913>.
- Vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö konventsioon, alla kirjutatud Haagis 19.10.1996; Lisainfo leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/214112011002>.
- Ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlev protokoll, alla kirjutatud Haagis 23.11.2007; Lisainfo: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:f30b46bd-fcdd-4b33-8b08-5b06e4a09b88.0022.02/DOC_2&format=PDF.

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

- Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi õigusabi ja õigussuhete leping, alla kirjutatud Tallinnas 11.11.1992; Lisainfo: [Riigi Teataja](#).
- Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni leping õigusabi ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades, alla kirjutatud Moskvast 26.01.1993; Lisainfo: [Riigi Teataja](#).
- Eesti Vabariigi ja Ukraina leping õigusabi ja õigussuhete kohta tsiviil- ning kriminaalasjades, alla kirjutatud Kiievis 15.02.1995; Lisainfo: [Riigi Teataja](#).
- Eesti Vabariigi ja Poola Vabariigi vaheline leping õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, töö- ning kriminaalasjades, alla kirjutatud Tallinnas 27.11.1998; Lisainfo: [Riigi Teataja](#).

Euroopa Liidu määrused

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II“) (ELT L 199, 31.07.2007, lk 40–49);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I“) (ELT L 177, 04.07.2008, lk 6–16);
- nõukogu määrus (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes (ELT L 007, 10.01.2009, lk 1–79);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist (ELT L 201, 27.07.2012, lk 107–134);
- nõukogu määrus (EL) nr 1259/2010 tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuselu suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas (ELT L 343, 29.12.2010, lk 10–16).
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta (ELT L 141, 05.06.2015, lk 19–72).

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Kui seaduse, välislepingu või tehingu kohaselt kuulub kohaldamisele välisriigi õigus, kohaldab kohus seda sellest sõltumata, kas selle kohaldamist taotletakse või mitte. Seega ei ole kohtu kohustus välisriigi õigust kohaldada sõltuv sellest, kas pool on seda taotlenud (REÕS § 2 lõige 1).

Tsiviilkohtumenetluses on nende kohtuasjade puhul, mil pooltel on õigus kohaldatavas õiguses kokku leppida, on kohtupraktikas esinenud ka juhte, mil kohus ei ole välisriigi õigust kohaldanud, vaid on lähtunud sellest, et pooled on vaikumisi välisriigi õiguse kohaldamisest Eesti õiguse kasuks loobunud.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Kui rahvusvahelise eraõiguse seadus näeb ette välisriigi õiguse kohaldamise (edasiviide), kohaldatakse selle riigi rahvusvahelise eraõiguse norme. Kui need näevad ette Eesti õiguse kohaldamise (tagasisaade), kohaldatakse Eesti materiaalõiguse norme (REÕS § 6 lõige 1).

Seega kui välisriigi õigus viitab tagasi Eesti õigusele, tuleb kohaldada Eesti materiaalõiguse norme.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Asjaõiguse tekkimine ja lõppemine määratakse selle riigi õiguse järgi, kus asi asus asjaõiguse tekkimise või lõppemise ajal (REÕS § 18 lg 1), seega kui asjaõiguse tekkimise või lõppemise järel asja asukoht muutub, muutub ka sellele kohaldatav õigus. Füüsilise isiku õigus- ja teovõimele kohaldatakse tema elukohariigi õigust (REÕS § 12 lg 1), seega kui muutub isiku elukoht, muutub ka tema õigus- või teovõimele kohaldatav õigus. Samas on Eesti rahvusvahelises eraõiguses sätestatud, et elukoha vahetamine ei kitsenda kord omandatud teovõimet (REÕS § 12 lg 3).

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Välisriigi õigust ei kohaldata, kui selle kohaldamine viiks tulemuseni, mis on ilmselgelt vastuolus Eesti õiguse oluliste põhimõtetega (avaliku korraga). Sellisel juhul kohaldatakse Eesti õigust (REÕS § 7).

Sealjuures ei ole määrav mitte see, kui välisriigi õigus näeb ette õigusliku regulatsiooni, mida Eesti õiguses ei ole, vaid avaliku korra klausli alusel kohaldatakse Eesti õigust välisriigi õiguse asemel siis, kui välisriigi õiguse kohaldamine viiks tulemuseni, mis on Eesti õiguse oluliste põhimõtetega vastuolus.

Samuti on lepingulistele suhetele kohalduva õiguse juures sätestatud, et käesolevas peatükis sätestatu ei mõjuta nende Eesti õiguse sätete kohaldamist, mida tuleb kohaldada, sõltumata lepingule kohaldatavast õigusest (REÕS § 31). Samuti toob REÕS § 32 lõige 3 välja, et asjaolu, et pooled on lepingule kohaldatavaks õiguseks valinud välisriigi õiguse koos välisriigi kohtualluvuse valikuga või ilma selleta olukorras, kus kõik lepingusse puutuvad asjaolud on õiguse valiku ajal seotud ühe riigiga, ei mõjuta selle riigi nende õigusnormide kohaldamist, millest ei või tehinguga kõrvale kalduda (imperatiivsed sätted).

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Üldpõhimõttena on küll sätestatud, et kui seaduse, välislepingu või tehingu kohaselt kuulub kohaldamisele välisriigi õigus, kohaldab kohus seda sellest sõltumata, kas selle kohaldamist taotletakse või mitte (REÕS § 2 lõige 1), kuid välisriigi õiguse väljaselgitamiseks saavad ametiasutused ja kohtud nõuda poolte ja riigiasutuste kaasabi.

Ühelt poolt on pooltel õigus esitada kohtule dokumente välisriigi õiguse sisu kindlakstegemiseks. Kohus ei ole kohustatud poolte esitatud dokumentidest juhinduma (REÕS § 4 lõige 2). Kohtul on lisaks õigus pöörduda abi saamiseks Eesti Vabariigi Justiitsministeeriumi või Välisministeeriumi poole, samuti kasutada eksperte vastavalt (REÕS § 4 lõige 3).

Tsiviilkohtumenetluses tuleb pooltel tõendada väljaspool Eesti Vabariiki kehtivat õigust, rahvusvahelist õigust ja tavaõigust üksnes niivõrd, kui need ei ole kohtule teada vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku (edaspidi *TsMS*) §-le 234. Õiguse väljaselgitamisel võib kohus kasutada ka teisi teabeallikaid ning teha teabe hankimiseks vajalikke toiminguid, mis on nimetatud eelmises lõigus seoses REÕS §-ga 4.

Kohtute võimalus küsida pooltelt informatsiooni kohaldatava õiguse sisu väljaselgitamiseks tugineb tsiviilkohtumenetluse võistlevuse põhimõttele. Võistlevuse põhimõtet väljendavad eelkõige *TsMS* § 5 lõiked 1 ja 2, mis sätestavad, et hagi menetletakse poolte esitatud asjaolude ja taotluste alusel, lähtudes nõudest ning pooltel on võrdne õigus ja võimalus oma nõuet põhjendada ja vastaspoole esitatu ümber lükata või sellele vastu vaielda. Sealjuures määrab pool ise, mis asjaolud ta oma nõude põhjendamiseks esitab ja milliste tõenditega neid asjaolusid tõendab.

Seadus toob välja ka erandklausli sätestades, et kui välisriigi õiguse sisu ei ole kõigile pingutustele vaatamata võimalik mõistliku aja jooksul kindlaks teha, kohaldatakse Eesti õigust (REÕS § 4 lõige 4).

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Nii nagu teisi rahvusvahelist eraõigust puudutavaid küsimusi, reguleerib ka lepingutele kohalduvat õigust Eesti õiguses REÕS, kui rahvusvahelistest õigusaktidest ei tulene teisiti. Lepingule kohaldatava õiguse määramisel saab lähtuda ka poolte kokkuleppesest või REÕS-i poolte õiguse valiku puudumisel sätestatud kriteeriumide alusel välja selgitatud kohaldatavast õiguses. Kuivõrd vastavalt pankrotiseaduse § 3 lõikele 2 kohaldatakse pankrotimenetlusele tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud, kui pankrotiseadusest ei tulene teisiti, ning tsiviilkohtumenetluse seadustik § 8 lõike 1 kohaselt lähtub kohus asja menetlemisel Eesti tsiviilmenetlusseadusest, kohaldatakse Eestis läbiviidavale pankrotimenetlusele Eesti õigust poolte kokkuleppesest või sellise kokkuleppe puudumisel REÕS-s sätestatud kriteeriumide alusel välja selgitatud kohaldatavast õigusest.

REÕS näeb ette, et lepingule kohaldatakse selle riigi õigust, mille kohaldamises pooled on kokku leppinud. Pooled võivad valida kohaldatava õiguse kogu lepingule või selle osale, kui leping on selliselt jagatav (REÕS § 32 lõiked 1 ja 2). Kohalduva õiguse kokkuleppeline valik ei ole siiski absoluutne. REÕS § 32 lõige 3 toob välja, et asjaolu, et pooled on lepingule kohaldatavaks õiguseks valinud välisriigi õiguse koos välisriigi kohtualluvuse valikuga või ilma selleta olukorras, kus kõik lepingusse puutuvad asjaolud on õiguse valiku ajal seotud ühe riigiga, ei mõjuta selle riigi nende õigusnormide kohaldamist, millest ei või tehinguga kõrvale kalduda (imperatiivsed sätted).

Kui pooled ei ole lepingule kohalduvat õigust valinud, kohaldatakse lepingule selle riigi õigust, millega leping on kõige tugevamalt seotud. Kui leping on osadeks jagatav ning lepingu mõni osa on iseseisvalt tugevamalt seotud mõne teise riigiga, võib sellele osale kohaldada selle teise riigi õigust (REÕS § 33 lõige 1).

Eeldatakse, et leping on kõige tugevamalt seotud riigiga, kus on lepingu sõlmimise ajal selle lepingupoolte elukoht või juhtorgani asukoht, kes peab täitma lepingule iseloomuliku kohustuse. Kui leping on sõlmitud selle poole majandus- või kutsetegevuse raames, kes peab täitma lepingule iseloomuliku kohustuse, eeldatakse, et leping on kõige tugevamalt seotud riigiga, kus asub selle poole peamine tegevuskoht. Kui lepingu kohaselt tuleb iseloomulik kohustus täita mõnes teises tegevuskohas, siis eeldatakse, et leping on kõige tugevamalt seotud riigiga, kus see teine tegevuskoht asub (REÕS § 33 lõige 2).

Lepingu täitmise koha eelduse üldreeglid on sätestatud erisus kinnisasjade ja veolepingute suhtes. Kui lepingu esemeks on kinnisasjaõigus või õigus kasutada kinnisasja, eeldatakse, et leping on kõige tugevamalt seotud kinnisasja asukohariigiga (REÕS § 33 lg 4). Veolepingu puhul eeldatakse tingimuste täitmisel, et leping on kõige tugevamalt seotud riigiga, kus asub lepingu sõlmimise ajal vedaja peamine tegevuskoht, kui selles riigis asub ka reisi lähte- või sihtkoht või kaubaveolepingute puhul saatja peamine tegevuskoht, peale- või mahalaadimiskoht (REÕS § 33 lg 5).

Erireeglid on sätestatud ka tarbijalepingute (REÕS § 34), töölepingute (REÕS § 35) ja kindlustuslepingute suhtes (REÕS §-d 40–47). Nende erireeglite eesmärk on tagada tarbija, töötaja ja kindlustusvõtja kui lepingu nõrgema poole kaitse.

Tarbijalepingute puhul on samuti võimalik määrata lepingule kohalduv õigus kokkuleppeliselt, kuid kokkuleppe tulemusel ei saa tarbijalt võtta talle tema elukohariigi imperatiivsete sätetega tagatud kaitset: 1) kui lepingu sõlmimisele eelnes tarbija elukohariigis spetsiaalselt temale suunatud pakkumine või reklaam ja kui tarbija on selles riigis teinud lepingu sõlmimiseks vajalikud toimingud; 2) kui tarbija lepingupartner või tema esindaja on tarbijalt tema elukohariigis vastu võtnud tellimuse; 3) kui leping puudutab kaupade müüki ja tarbija on sõitnud oma elukohariigist teise riiki ja seal oma tellimuse esitanud, kui see reis oli korraldatud müüja poolt eesmärgiga kallutada tarbijat lepingut sõlmima. Kohalduva õiguse kokkuleppe puudumisel kohalduv tarbijalepingute korral tarbija elukohariigi õigus.

Töölepingu puhul ei tohi õiguse valik viia selleni, et töötajalt võetakse kaitse, mis talle on tagatud selle riigi õiguse imperatiivsete sätetega, mis kuuluksid kohaldamisele õiguse valiku puudumisel. Õiguse valiku puudumisel kohaldatakse töölepingule selle riigi õigust, kus: 1) töötaja lepingut täites harilikult oma tööd teeb, isegi kui ta ajutiselt töötab mõnes teises riigis; 2) asub tegevuskoht, mille kaudu töötaja on tööle võetud, kui töötaja ei tööta harilikult ühes ja samas riigis

Kindlustuslepingute kohta on ette nähtud mõnevõrra spetsiifilisemad reeglid. Paragrahvides 42–44 on ette nähtud tingimused, mille alusel on võimalik kohalduvas õiguses kokku leppida. Kui pooled ei ole kindlustuslepingule kohaldatava õiguse suhtes kokku leppinud ja kindlustusvõtja elukoht või juhtorgan ning kindlustusrisk asuvad sama riigi territooriumil, kohaldatakse selle riigi õigust (REÕS § 45 lõige 1). Kui need tingimused ei ole täidetud, kohaldatakse selle riigi õigust, millega leping on tugevamalt seotud. Eeldatakse, et leping omab tugevamat seost riigiga, kus on kindlustusrisi asukoht (REÕS § 45 lg 2).

3.2 Lepinguvälised kohustused

Seaduses sätestatud ühendavad seosed kohaldatava õiguse määramiseks sõltuvad lepinguvälise võlasuhte olemusest.

Alusetu rikastumise puhul kohaldatakse kohustuse täitmisest tulenevale alusetu rikastumise nõudele selle riigi õigust, mida kohaldatakse tegelikule või eeldatavale õigussuhtele, mille alusel kohustus täideti ning teise isiku õiguse rikkumisest tulenevale

alusetu rikastumise nõudele kohaldatakse selle riigi õigust, kus rikkumine toimus. Muudel alusetu rikastumise juhtudel kohaldatakse alusetust rikastumisest tulenevale nõudele selle riigi õigust, kus alusetu rikastumine aset leidis (REÕS § 48¹ lõiked 1–3).

Käsundita asjaajamise nõudele kohaldatakse selle riigi õigust, kus käsundita asjaajaja teo tegi, ning teise isiku kohustuse täitmisest tulenevatele nõuetele kohaldatakse sellele kohustusele kohaldatavat õigust (REÕS § 49 lõiked 1–2).

Kahju õigusvastasest tekitamisest tulenevatele nõuetele kohaldatakse üldreeglina selle riigi õigust, kus kahju tekkimise aluseks olev tegu tehti või sündmus toimus. Kui tagajärg ei saabu selles riigis, kus kahju tekkimise aluseks olev tegu tehti või sündmus toimus, kohaldatakse kannatanu nõudel selle riigi õigust, kus saabus selle teo või sündmuse tagajärg (REÕS § 50 lõiked 1 ja 2). Regulatsioon seab sealjuures piirangu kahju õigusvastase tekitamise eest makstavale hüvitisele. Kui kahju õigusvastasest tekitamisest tulenevale nõudele kohaldatakse välisriigi õigust, ei saa Eestis välja mõista oluliselt suuremaid hüvitisi, kui seda näeks sellise kahju korral ette Eesti õigus (REÕS § 52).

Seadus viitab ka poolte võimalusele leppida pärast lepinguvälise kohustuse tekkimise aluseks olevat sündmuse toimumist või teo tegemist kokku Eesti õiguse kohaldamises. Õiguse valik ei mõjuta kolmandate isikute õigusi (REÕS § 54).

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Isiku nime suhtes eraldi kohaldatava õiguse reegleid Eesti õiguses sätestatud ei ole.

Füüsilise isiku elukoha kindlaksmääramisel kohaldatakse Eesti õigust (REÕS § 10), isiku kodakondsus määratakse selle riigi õiguse järgi, mille kodakondsuse üle otsustatakse, mitme kodakondsuse puhul lähtutakse selle riigi kodakondsusest, millega on isik kõige tugevemalt seotud või kui tegemist on pagulastega, kodakondsusest isikutega või isikutega, kelle kodakondsust ei ole võimalik kindlaks teha, arvestatakse kodakondsuse asemel isiku elukohta (REÕS § 11 lõiked 1–3).

Füüsilise isiku õigus- ja teovõimele kohaldatakse tema elukohariigi õigust, kusjuures elukoha vahetamine ei kitsenda kord omandatud teovõimet (REÕS § 12 lõiked 1 ja 2).

Erireegel on sätestatud selle kohta, millal isik võib piiratud teovõimele tugineda, mis ei kehti küll perekonna- ja pärimisõiguslikele tehingute, samuti teises riigis asuvate kinnisasjade kohta käivate tehingute suhtes (REÕS § 12 lõige 4). Üldreeglina aga isik, kes tegi tehingu, kuigi ta oli oma elukohariigi õiguse järgi teovõimetu või piiratud teovõimega, ei või oma teovõime puudusele tugineda, kui ta oleks olnud teovõimeline selle riigi õiguse järgi, kus ta tehingu tegi. See ei kehti juhul, kui teine pool tema teovõime puudusest teadis või teadma pidi (REÕS § 12 lõige 3).

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Vanema ja lapse vahelistele perekonnaõiguslikele suhetele kohaldatakse lapse elukohariigi õigust (REÕS § 65). Sealjuures tulenevad Vanemate ja laste vastastikused õigused ja kohustused laste põlvnemisest, mis on kindlaks tehtud seaduses sätestatud korras ning põlvnemise suhtes on sätestatud eraldi kohaldatava õiguse reeglid.

Põlvnemise tuvastamisele ja vaidlustamisele kohaldatakse lapse sünniaegse elukohariigi õigust, erijuhtudel võib aga ühendavaks seoseks olla ka vanema elukohariigi õigus või lapse elukohariigi õigus põlvnemise vaidlustamise ajal (REÕS § 62).

3.4.2 Lapsendamine

Lapsendamisele kohaldatakse lapsendaja elukohariigi õigust. Lapsendamisel abikaasade poolt kohaldatakse lapsendamisele abielu üldistele õiguslikele tagajärgedele kohaldatavat õigust lapsendamise ajal (REÕS § 63 lõige 1). See tähendab, et abikaasade poolt lapsendamisele kohaldatakse peamiselt abikaasade ühise elukohariigi õigust (REÕS § 57 lõige 1), kuid seaduses on loetletud kaskaadina ka teised ühendavad seosed, kui abikaasadel ühist elukohariiki ei ole. (REÕS § 57 lõiked 2–4).

Lapse elukohariigi õigust kohaldatakse ka sellele, kui lapse elukohariigi õiguse järgi on lapsendamiseks vajalik lapse või mõne muu temaga perekonnaõiguslikus suhtes oleva isiku nõusolek (REÕS § 63 lõige 2).

Eraldi on välja toodud, et kui lapsendamisele kohaldatakse välisriigi õigust või lapsendamine on toimunud välisriigi kohtuotsuse alusel, on sellel Eestis samasugune tähendus nagu õiguse kohaselt, mille alusel lapsendamine toimus (REÕS § 64). Samuti tuleb rõhutada, et Eestis elukohta omava lapse lapsendamiseks peavad vastavalt lapse või abikaasade elukohariigi õigusest tulenevatele nõuetele olema täidetud ka kõik muud Eesti õigusest tulenevad lapsendamise tingimused (REÕS § 63 lõige 3).

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Peamiselt määratakse abielu üldised õiguslikud tagajärjed abikaasade ühise elukohariigi õiguse järgi (REÕS § 57 lõige 1), kuid seaduses on loetletud kaskaadina ka teised ühendavad seosed, kui abikaasadel ühist elukohariiki ei ole: ühine kodakondsus, abikaasade viimane ühine elukoht, kui ühe abikaasa elukoht on selles riigis või viimasena kohaldatakse selle riigi õigust millega abikaasad on muul viisil kõige tugevamalt seotud (REÕS § 57 lõiked 2–4).

Abielu sõlmimisel Eestis kohaldatakse abielu sõlmimise korrale Eesti õigust ning välismaal sõlmitud abielu loetakse Eestis kehtivaks, kui see toimus abielu sõlmimise riigi õiguse abielu sõlmimise korra kohaselt ja vastas sisuliste eelduste poolest mõlema abikaasa elukohariigi õigusele (REÕS § 55 lõiked 1 ja 2).

Üldreeglina kohaldatakse abielu sõlmimise eeldustele ja sõlmimise takistustele ning sellest tulenevatele tagajärgedele abielluja elukohariigi õigust (REÕS § 56 lõige 1). Sealjuures ei ole abielluja varasem abielu abielu sõlmimise takistuseks, kui see on lõppenud Eestis tehtud või tunnustatud otsuse alusel, isegi kui see otsus ei vasta abielluja elukohariigi õigusele (REÕS § 56 lõige 3).

Erireegel abielu sõlmimise eeldustele kohalduva õiguse osas on sätestatud Eesti kodaniku suhtes, kus on öeldud, et kui Eesti kodanikul puudub mõni tema elukohariigi õigusest tulenev abielu sõlmimise eeldus, kohaldatakse Eesti õigust, kui selle järgi oleks abielu sõlmimise eeldused olemas (REÕS § 56 lõige 2).

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Eesti siseriiklik õigus ei sätesta kohaldatava õiguse määramise reegleid kooselu või partnerluse suhtes. Kohaldatava õiguse määramise reeglite juures tuleks lähtuda REÕS-s reguleeritud kõige lähedasemast õigussuhtest. Olenevalt kooselu või partnerluse olemusest võivad kõne alla tulla näiteks lepingulistele suhetele või perekonnaõiguslikele suhetele kohaldatava õiguse määramise reeglid.

3.5.3 Lahutus ja lahuselu

Abielu lahutamisele kohaldatakse käesoleva seaduse abielu üldistele õiguslikele tagajärgedele kohaldatavat õigust lahutusmenetluse alustamise ajal (REÕS § 60 lõige 1; § 57). Seega kohaldub abielu lahutamisele esmajärjekorras abikaasade ühise elukohariigi õigus (REÕS § 57 lõige 1), kuid seaduses on loetletud kaskaadina ka teised ühendavad seosed, kui abikaasadel ühist elukohariiki ei ole: ühine kodakondsus, abikaasade viimane ühine elukoht, kui ühe abikaasa elukoht on selles riigis või viimasena kohaldatakse selle riigi õigust millega abikaasad on muul viisil kõige tugevamalt seotud (REÕS § 57 lõiked 2–4).

Erandina on välja toodud võimalus kohaldada välisriigi õiguse asemel Eesti õigust kui abielu lahutamine ei ole abielu üldistele õiguslikele tagajärgedele kohalduva õiguse (REÕS § 57) järgi lubatud või on lubatud ainult väga rangetel tingimustel. Seda eeldusel, et ühel abikaasal on elukoht Eestis või Eesti kodakondsus või kui tal oli abielu sõlmimise ajal elukoht Eestis või Eesti kodakondsus (REÕS § 60 lõiked 1 ja 2).

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Perekonnasuhetest tuleneva ülalpidamiskohustuse osas siseriiklikke rahvusvahelise eraõiguse norme ei ole ning viited on tehtud asjakohastele rahvusvahelistele õigusaktidele.

3.6 Abieluvara

Abieluvara osas on viidatud abikaasade võimalusele valida varalistele õigustele kohalduv õigus. Seega kui abikaasad on varalistele õigustele kohalduva õiguse valinud kohaldatakse nende valitud õigust. Abikaasad ei või oma varalistele suhetele kohalduvaks õiguseks valida siiski ükskõik millist õigust. Abikaasade valikuvabadus on piiratud ühe abikaasa elukohariigi õiguse või ühe abikaasa kodakondsuse riigi õigusega. Kui abikaasal on mitu kodakondsust võib ta valida ükskõik kumma kodakondsuse riigi õiguse (REÕS § 58 lõige 1).

Kohaldatava õiguse valikule on seatud Eestis kohustuslikud vorminõuded. Abikaasade varalistele õigustele kohalduva õiguse valik peab olema notariaalselt tõestatud. Kui kohaldatavat õigust ei valita Eestis, piisab õiguse valiku vormiliseks kehtivuseks valitud õiguse abieluvaralepingu vorminõuete järgimisest (REÕS § 58 lõige 2).

Abikaasade varalistele õigustele kohaldatava õiguse valiku puudumisel kohaldatakse abikaasade varalistele õigustele abielu üldistele õiguslikele tagajärgedele kohaldatavat õigust abielu sõlmimise ajal (REÕS § 58 lõige 3; § 57). Abielu üldistele tagajärgedele kohalduv õigus on esmalt abikaasade ühise elukohariigi õigus (REÕS § 57 lõige 1), selle puudumisel abikaasade ühise kodakondsuse riigi õigus, abikaasade viimane ühine elukoht, kui ühe abikaasa elukoht on selles riigis või kõigi kolme puudumisel kohaldatakse selle riigi õigust, millega abikaasad on muul viisil kõige tugevamalt seotud (REÕS § 57 lõiked 2–4).

3.7 Testamendid ja pärimine

Pärimisele kohaldatakse pärandaja viimase elukohariigi õigust. Isik võib testamendi või pärimislepinguga määrata, et tema pärandile kohaldatakse tema kodakondsuse riigi õigust. Selline määrang muutub kehtetuks, kui isik on surma hetkeks vastava riigi kodakondsuse kaotanud.

Pärimisele kohaldatav õigus määrab ära eelkõige: 1) viimse tahteavalduse liigid ja toime; 2) pärimisvõime ja pärimiskõlbmatuse; 3) pärandi ulatuse; 4) pärijate ringi ja nendevahelised suhted; 5) vastutus pärandaja võlgade eest.

Testamendi ja pärimislepingu vormile kohaldatakse Haagi 1961. aasta testamendi vormile kohaldatava õiguse konventsiooni.

Isik võib testamenti koostada, muuta või tühistada, kui tal on selline võime selle riigi õiguse järgi, kus oli tema elukoht testamendi koostamise, muutmise või tühistamise ajal. Kui isikul selle riigi õiguse järgi testamendi tegemise võimet ei olnud, võib ta testamenti koostada, muuta või tühistada, kui seda lubab selle riigi õigus, mille kodanik ta oli testamendi koostamise, muutmise või tühistamise ajal. Elukoha või kodakondsuse vahetamine ei kitsenda kord omandatud testamendi tegemise võimet. Eeltoodud kohaldatakse vastavalt isiku võimele sõlmida, muuta või lõpetada pärimisleping.

Pärimislepingule kohaldatakse selle riigi õigust, kus oli pärandaja elukoht lepingu sõlmimise hetkel, või kodakondsuse riigi õigust kui isik on nii määranud. Kohaldatav õigus määrab ära pärimislepingu lubatavuse, kehtivuse, sisu, siduvuse ja pärimisõiguslikud tagajärjed.

Vastastikune testament peab selle tegemise ajal vastama mõlema testaatori elukohariigi õigusele või nende poolt ühiselt valitud ühe abikaasa elukohariigi õigusele.

3.8 Kinnisvara

Asjaõiguse tekkimine ja lõppemine määratakse selle riigi õiguse järgi, kus asi asus asjaõiguse tekkimise või lõppemise ajal. Piiranguna on sätestatud, et asjaõigust ei saa teostada vastuolus asja asukohariigi õiguse oluliste põhimõtetega (REÕS § 12 lg-le 2).

3.9 Maksejõuetus

Kuivõrd vastavalt pankrotiseaduse § 3 lõikele 2 kohaldatakse pankrotimenetlusele tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud, kui pankrotiseadusest ei tulene teisiti, ning tsiviilkohtumenetluse seadustik § 8 lõike 1 kohaselt lähtub kohus asja menetlemisel Eesti tsiviilmenetlusseadusest, kohaldatakse Eestis läbiviidavale pankrotimenetlusele Eesti õigust.

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Viimati uuendatud: 15/10/2020